

М.Ю. Нікітюк
Миколаївський Національний Університет
Ім. В.О. Сухомлинського
Науковий керівник: канд. педагог. наук,
доцент І.В. Шевченко

Британська англійська мова та її діалекти

В статті розглядається історія розвитку англійської мови та її діалектів, вплив інших мов на її формування та характеристика сучасної англійської мови у Великобританії.

Ключові слова: *діалект, особливість, запозичення, класифікація, сленг, вимова.*

The article focuses on the development of the English language and its dialects, influence of other languages on its formation and characteristic of modern English in Great Britain.

Key words: *dialects, peculiarity, borrowing, classification, slang, pronunciation.*

Актуальність статті полягає у поглибленні низки положень щодо лінгвістичних особливостей британських діалектів англійської мови та вивченні як лінгвокраїнознавчого, географічного, так і історичного матеріалу.

Метою статті є виявлення характерних особливостей британської англійської мови та її діалектів, показ основних їх лінгвістичних розбіжностей.

Об'єктом дослідження є мовні особливості та характеристики діалектів Великобританії, відмінності регіональних британських діалектів від стандартного варіанту англійської мови.

Вивчення діалектів в історії будь-якої мови дає безцінний матеріал не тільки для досконалого проникнення у витоки мови, її історичне минуле, а також дозволяє оцінити і зрозуміти особливості становлення та розвитку літературної норми, різних соціальних та професіональних мов. Вивчення діалектів та їх особливостей дає можливість досліджувати становлення та розвиток значення слів.

Слово «діалект» походить від грецького *dialektos* «розмова, говір». Це різновид мови, що характеризується відносною єдністю його особливостей і вживається як засіб спілкування на обмеженій території.

Великобританія не є однорідною державою. До її складу входять: Англія, Шотландія, Уельс та Північна Ірландія. Історична доля цих князівств чи королівств складалася по-різному. Завойовники англо-сакси принесли з півночі континентальної Європи свою мову у V-VI століттях нашої ери і успішно запровадили її серед місцевого кельтського населення сучасної Англії, нижньої частини Шотландії, північної Ірландії та східного Уельсу. З численних діалектів-завойовників (англів, саксів, ютів та фризів) й утворилася сучасна літературна англійська мова (на базі лондонського діалекту) та такі її діалектні варіанти як шотландська, валлійська та ірландська англійська, оскільки мова англо-саксів підпала у даних регіонах під величезний вплив місцевих кельтських мов, що і стало причиною подальших розбіжностей [1: 12].

Дослідженню діалектів приділяли увагу багато вчених, а саме: Г. Б. Антрушина., О. Р. Афанасьева, Л. Г. Верба, Ю. П. Костюченко, В. М. Жирмунский, А. А. Брагіна. У своїх роботах вони висвітлювали питання особливостей діалектів англійської мови у різний період. Різні аспекти територіальної варіативності англійської мови Великобританії вивчалися такими лінгвістами, як М. М. Гухман, М. М. Маковський Д. А. Шахбагова, О. І. Бродович та ін.

Історію розвитку англійської мови можна умовно розділити на три етапи, які мають такі назви: давньоанглійський період, середньоанглійський період, період сучасної англійської мови.

Англійська мова бере свій початок від мови давньогерманських племен (англів, саксів і ютів), що переселилися в V-VI століттях з континенту в Британію. Складна взаємодія давньогерманських племінних діалектів, принесених у Британію, населену кельтськими племенами (бритами і галами), та англійської народності, призвело до утворення територіальних діалектів на старій племінній основі. У давньоанглійський період (VI-XI ст.) мова представлена чотирма діалектами: нортумбрійським, мерсійським, усекським і кентським [1: 19].

У своєму складі давньоанглійська мова мала запозичення з латинської та кельтської мов. Серед запозичень з латинської розрізняють два шари:

1) *найдавніший шар* – слова, запозичені германськими племенами у римлян до переселення в Британію, і після переселення – у кельтів. Це слова, пов'язані з предметами матеріальної культури, торгівлі та сільського господарства. Наприклад: win “вино” (від лат. vinum), weall “стіна” (від vallum), milln “млин” (від molinum), plante “рослина” (від planta) та ін.

2) *другий шар* – слова, що відносяться до релігії і пов'язані з введенням християнства, започаткованим у 597 році, наприклад: biscop “єпископ” (від episcopus), cleric “духовна особа” (від clericus), candel “свічка” (від candela) та ін [2: 145].

Поповнення лексики англійської мови відбувалося не тільки за рахунок асиміляції слів, що означали вже відомі поняття, але і внаслідок проникнення в англійську дійсність нових рис життя. Так, в англійській мові з'явилися французькі слова manor (феодалний маєток), peasant (селянин), government (уряд), council (королівський рада), people (народ). Були запозичені деякі слова, пов'язані з релігією і юриспруденцією: religion, saint, pray, judge, crime, prison; військові терміни: army, soldier, captain, officer, battle; деякі афікси: -ment, -ess, -age, -able, -ible, -ance, -re, -en, -dis [3: 269].

Класифікація сучасних англійських територіальних діалектів становить серйозні труднощі, оскільки їх межі відрізняються великою хиткістю, а мовний стандарт все більше і більше втручається в область поширення діалектної мови. Одна з найбільш серйозних спроб була зроблена А. Еллісом. Хоча ця класифікація і не позбавлена недоліків, вона в цілому досить точно відображає діалектну карту сучасної Великобританії і прийнята за основу багатьма діалектологами. У загальних рисах, спираючись на схему А. Елліса, сучасні англійські територіальні діалекти можна класифікувати таким чином: північні діалекти, середні діалекти, східні діалекти, західні діалекти, південні діалекти.

Однією з основних особливостей сучасних англійських територіальних діалектів (як і діалектів інших мов) є їх консерватизм. Ті чи інші відхилення від літературного стандарту обумовлені в своїй більшості не еволюцією, а саме відсутністю еволюції: у діалектах зберігаються багато мовних явищ різних періодів історії мови, а також різного роду іншомовні нашарування – скандинавські, норманські та ін.

Соціальні діалекти включають в себе цілий ряд генетично, функціонально і структурно різноманітних явищ.

Професійні діалекти, або жаргони (арго) – це різновид соціального діалекту, що об'єднує людей однієї професії чи одного роду занять. Складаються з більш-менш довільно обраних, видозмінних і сполучуваних елементів однієї або кількох природних мов та вживаної (зазвичай в усному спілкуванні) окремою соціальною групою з метою мовного відокремлення, відділення від інших частин цієї мовної спільності, іноді в якості таємних мов [4: 205].

Цілком особливу позицію серед соціальних діалектів в англійській мові займає так званий *сленг*. Під це поняття нерідко підводяться найрізноманітніші явища лексичного і стилістичного плану. Найбільший дослідник англійського сленгу Е. Партрідж і його послідовники визначають сленг як існуючі в розмовній сфері вельми неміцні, нестійкі, ніяк не кодифіковані, а часто і зовсім безладні і випадкові сукупності лексем, що відображають суспільну свідомість людей, що належать до певного соціального або професійного середовища. Сленг розглядається як свідоме, навмисне вживання елементів загальнолітературного словника в розмовній мові в чисто стилістичних цілях: для створення ефекту новизни, незвичайності, відмінності від визнаних зразків, для передачі певного настрою мовця, для додання висловленню конкретності, жвавості, виразності, точності, а також, щоб уникнути штампів та кліше [4: 301].

Сучасна англійська мова має велику кількість регіональних діалектів. Їх різноманітність у Великобританії значно більша, ніж в інших англومовних країнах. У Великобританії існують шотландський діалект, група північних, центральних (східно-центральної, західно-центральної), середніх, південних і південно-західних діалектів, які класифікуються наступним чином: кокні (Cockney) – термін для ряду історичних діалектів районів і ремісничих цехів Лондона; скауз (Scouse) – діалект жителів Ліверпуля; джорді (Geordie) – діалект жителів Нортумберленда, зокрема, Ньюкасла; East Anglia (Східна Англія); Birmingham (Brummy, Brummie) (Бруммі); South Wales (південний Уельс); Edinburgh (Едінбург) – також вважається діалектом мови Lowland Scots; Belfast

(Белфаст) Cornwall (Корнуолл); Cumberland (Камберленд); Central Cumberland (Центральний Камберленд); Devonshire (Девоншир); East Devonshire (Східний Девоншир); Dorset (Дорсет); Durham (Дарем); North Lancashire (Північний Ланкашир); Northumberland (Нортумберленд) [5: 101] .

Для діалекту кокні характерна особлива вимова, неправильність мовлення, а також римований сленг. Деякі англомовні актори для комічного ефекту використовують у своїй мові фальшивий акцент, схожий на кокні, який іноді часто називають мокні (mockney).

Уельські діалекти англійської мови (Welsh English, або Wenglish) – не збігаються зі стандартними формами англійської мови, якими користується населення Уельсу (і почасти емігранти з Уельсу, які живуть в інших частинах Великобританії). Своїми типовими особливостями уельські діалекти зобов'язані, з одного боку, своєму тісному зв'язку з діалектами Західної Англії, а з іншого – субстратним впливом валлійської мови.

Шотландська англійська мова. Статус цієї говірки досі не визначений.

Деякі лінгвісти вважають її національним варіантом, деякі – діалектом. У Шотландії англійською говорять стільки ж, скільки в самій Англії. У районах високогір'я і островів північної і західної Шотландії вона є рідною мовою тисяч носіїв. Стандартизована форма цієї мови під назвою “шотландський діалект” (Scots) використовувалася при дворі і в літературі аж до приходу періоду Реформації. Потім англійська поступово її витіснила [6: 132].

Отже, сучасна англійська мова являє собою результат довгого історичного розвитку. Всі зміни в області її звукового, граматичного та лексичного складу відбувалися в силу внутрішніх законів її розвитку і зовнішніх впливів, обумовлених історією англійського народу. Але і сучасний стан мови не є чимось остаточним, адже людство не стоїть на місці. Мова буде розвиватися одночасно з розвитком людства [7: 327] .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Залесская Л. Д. Пособие по истории английского языка / Л. Д. Залесская, Д. А. Матвеева. – М.: Высшая школа, 1981. – 239 с.
2. Брагина А. А. Лексика языка и культура страны / А. А. Брагина. – М.: Высшая школа, 1981. – 208 с.

3. Смирницкий А. И. Лекции по истории английского языка / А. И. Смирницкий. – М.: Добросвет, 2000. – 304 с.
4. Маковский М. М. Английские социальные диалекты / М. М. Маковский. – М.: Высшая школа, 2002. – 344 с.
5. Ощепкова В. В. Великобритания: страна, люди, традиции / В. В. Ощепкова, А. П. Булкин. – М.: Высшая школа, 2000. – 371 с.
6. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты / Л.: Высшая школа, 1936. – 198 с.
7. Ільїш Б. А. Історія англійської мови / Б. А. Ільїш. – М.: Вища школа, 1968. – 420с.